

مخاطبین: کلیه موسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار

موضوع: موضع گیری مناسب در خصوص موارد عدم رعایت الزامات مربوط به اطلاعات اشخاص وابسته

با سلام و احترام؛

همانگونه که مستحضر هستید، مهمترین رسالت سازمان بورس و اوراق بهادار، حمایت از حقوق سرمایه گذاران و اتخاذ تدابیر لازم جهت حفظ و توسعه بازار منصفانه و شفاف اوراق بهادار است. در این رابطه، از آنجا که حسابرسان محترم معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار، نقش قابل توجه و موثری در ارتقای شفافیت اطلاعاتی در بازار سرمایه دارا هستند، لذا این سازمان در نظر دارد تا از این پس، موارد بااهمیتی که طبق بررسی گزارشها و صورتهای مالی حسابرسی شده شرکتهای، مستلزم اعمال توجه بیشتر توسط حسابرسان محترم می باشد، را بمنظور پیش گیری از وقوع تخلفات و نیز فراهم نمودن زمینه بهبود گزارشگری مالی و حسابرسی شرکتهای، طی اطلاعیههایی به استحضار برساند. در این راستا توجه موسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار را به موارد ذیل جلب می نماید.

برخی ایرادات مشاهده شده در صورتهای مالی در خصوص الزامات افشای اطلاعات اشخاص وابسته:

همانطور که در بندهای ۱ و ۱۱ استاندارد حسابداری شماره ۱۲ ذکر شده است "وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف پذیری مالی واحد تجاری ممکن است تحت تأثیر وجود اشخاص وابسته، و معاملات و مانده حسابهای فیما بین قرار گرفته باشد" و "در ارزیابی هرگونه رابطه احتمالی با اشخاص وابسته، به محتوای رابطه و نه صرفاً شکل قانونی آن توجه شود." لذا با توجه به اهمیت افشای اینگونه معاملات، در استاندارد مزبور الزامات مربوط به افشای اطلاعات اشخاص وابسته مشخص شده و رعایت کامل الزامات مذکور امری ضروریست. در این رابطه، با توجه به نتایج بررسی صورتهای مالی حسابرسی شده شرکتهای، برخی از موارد بااهمیتی که بعضاً رعایت نگردیده و حسابرس نیز به نحو مناسب در مورد آن موضع گیری ننموده است و در نتیجه، می بایست مورد توجه بیشتر قرار گیرد به شرح زیر است:

۱- مطابق بند ۱۸ استاندارد حسابداری شماره ۱۲ «در صورت انجام معاملات بین اشخاص وابسته، به منظور درک اثر بالقوه رابطه با شخص وابسته بر صورتهای مالی، واحد تجاری باید ماهیت این رابطه را همراه با اطلاعاتی درباره معاملات و مانده حسابهای فیما بین افشا کند. حداقل افشا باید شامل موارد زیر باشد:

الف. مبلغ معاملات،

ب. مانده حسابهای فیما بین، نحوه تسویه و نرخ سود تضمین شده،

ج. جزئیات هرگونه تضمین ارائه شده یا دریافت شده،

د. ذخیره مطالبات مشکوک الوصول مربوط به مانده حسابهای فیما بین، و

ه. هزینه مطالبات سوخت شده و مشکوک الوصول طی دوره ناشی از معاملات با اشخاص وابسته»

در حالی که بررسی صورتهای مالی حسابرسی شده برخی از شرکتهای حاکی از آن است که:

- برخی از معاملات با اشخاص وابسته، افشا نشده است (از جمله خرید یا فروش داراییها، ارائه یا دریافت خدمات، اجارهها، انتقال پروژهها، تأمین منابع مالی اعم از کوتاه مدت و بلندمدت، تأمین تضمینها و وثایق، تسویه بدهیها از طرف واحد تجاری یا توسط واحد تجاری از طرف شخص دیگر و ...).

- برخی از اطلاعات لازم طبق بند ۱۸ استاندارد حسابداری شماره ۱۲ افشا نشده است (از جمله مانده حساب فیما بین، ذخیره مطالبات مشکوک الوصول مربوط به مانده حسابهای فیما بین، هزینه مطالبات سوخت شده و مشکوک الوصول طی دوره ناشی از معاملات با اشخاص وابسته و ...) یا اینکه بدون افشای اطلاعات مربوط به معاملات در یادداشت معاملات با اشخاص وابسته، صرفاً به یادداشت حسابهای دریافتی یا پرداختی عطف داده شده است.

- شرح معامله به نحو مناسب افشا نشده و از عبارات کلی خرید، فروش (بدون اعلام نوع دارایی) و ... استفاده شده است.

۲- طبق بند ۲۳ استاندارد حسابداری شماره ۱۲ «... در صورت وجود تفاوت با اهمیت بین شرایط معاملات با اشخاص وابسته و شرایط حاکم بر معاملات حقیقی، موارد افتراق باید افشا شود.»

در حالی که طبق بررسی صورتهای مالی حسابرسی شده برخی از شرکتها:

- با وجود تفاوت با اهمیت بین شرایط معاملات با اشخاص وابسته و شرایط حاکم بر معاملات حقیقی، موارد افتراق افشا نشده است.
- بدون ذکر موارد افتراق، صرفاً در یادداشت مربوطه درج شده است که "شرایط معاملات با اشخاص وابسته، با شرایط حاکم بر سایر معاملات حقیقی، یکسان نبوده است" در حالیکه در این صورت، موارد افتراق باید بطور مشخص افشا شود.

۳- طبق بند ۵ استاندارد حسابداری شماره ۱۲ و صورتهای مالی نمونه، اطلاعات اشخاص وابسته باید برای "معاملات گروه با اشخاص وابسته (به استثنای شرکت‌های مشمول تلفیق)" و همچنین "معاملات شرکت اصلی با اشخاص وابسته" افشا شود. در حالی که در برخی از شرکتها، اطلاعات اشخاص وابسته صرفاً برای گروه یا شرکت اصلی، افشا شده است.

۴- مطابق بند ۵۶ استاندارد حسابداری شماره ۱ و صورتهای مالی نمونه، اقلام دریافتنی و پرداختنی و فروش باید به تفکیک "شرکت‌های گروه"، "سایر اشخاص وابسته" و "سایر اشخاص" افشا شود، در حالیکه در برخی شرکتها این امر رعایت نشده است.

✚ ضرورت موضع‌گیری حسابرس مستقل و بازرس قانونی در خصوص:

الف- عدم افشای برخی از معاملات انجام شده با اشخاص وابسته یا افشای ناکافی اطلاعات اشخاص وابسته:

طبق بند ۱۶ استاندارد حسابداری شماره ۵۵۰ "هرگاه حسابرس نتواند شواهد کافی و قابل قبولی درباره روابط و معاملات با اشخاص وابسته به دست آورد یا چنین نتیجه‌گیری کند که افشای مربوط به آنها در صورتهای مالی کافی نیست باید گزارش خود را به گونه‌ای مناسب تعدیل کند."

ب- وجود تفاوت با اهمیت بین شرایط معاملات با اشخاص وابسته و شرایط حاکم بر معاملات حقیقی:

- با توجه به اینکه طبق بند ۲۳ استاندارد حسابداری شماره ۱۲ «... در صورت وجود تفاوت با اهمیت بین شرایط معاملات با اشخاص وابسته و شرایط حاکم بر معاملات حقیقی، موارد افتراق باید افشا شود.» لذا در صورت عدم رعایت این موضوع در صورتهای مالی، حسابرس مستقل باید طبق بند ۱۶ استاندارد حسابداری شماره ۵۵۰ به شرح فوق (الف) موضع‌گیری نماید.
- همچنین از آنجا که غالباً حسابرس مستقل شرکت، همزمان بازرس قانونی آن نیز می‌باشد، ضروریست مفاد ماده ۱۴۸ اصلاحیه قانون تجارت مبنی بر اینکه «... بازرسان باید اطمینان حاصل نمایند که حقوق صاحبان سهام در حدودی که قانون و اساسنامه شرکت تعیین کرده است، به طور یکسان رعایت شده باشد»، مورد توجه قرار گیرد. لذا در صورتی که وجود افتراق با اهمیت بین شرایط معاملات با اشخاص وابسته و شرایط حاکم بر معاملات حقیقی، سبب عدم رعایت یکسان حقوق صاحبان سهام شده باشد، ضروریست در گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی مورد توجه قرار گرفته و درج گردد.

ج- معاملاتی که مشمول ماده ۱۲۹ اصلاحیه قانون تجارت نیز هستند:

از آنجا که معاملات موضوع ماده ۱۲۹ اصلاحیه قانون تجارت، بخشی از معاملات با اشخاص وابسته محسوب می‌گردد، لذا در صورتی که در موارد "الف" و "ب" فوق، معامله مزبور جزء معاملات مشمول ماده ۱۲۹ اصلاحیه قانون تجارت نیز باشد، می‌بایست علاوه بر موارد ذکر شده در بخش "الف" و "ب"، اظهار نظر بر اساس الزامات مقرر در ماده ۱۲۹ و رعایت ترتیبات مقرر در آن ماده (از جمله اظهار نظر در مورد معاملات، تصویب توسط هیئت مدیره، عدم شرکت مدیران ذینفع در تصمیم‌گیری) نیز صورت گیرد.

با توجه به موارد فوق‌الذکر و اهمیت موضوع، ضروریست موسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار ترتیبی اتخاذ نمایند که رعایت کامل الزامات مربوط به اطلاعات اشخاص وابسته و نیز موارد مرتبط در اصلاحیه قانون تجارت (از جمله موارد ذکر شده در بالا) صورت پذیرد.

آزاده مداحی